

МИТНИК А. К.,
аспірант
кафедри інтелектуальної власності
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 347.77

ПОНЯТТЯ НАУКОВОГО ПАРКУ ЯК СУБ'ЄКТУ ПРАВОВІДНОСИН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню правової природи наукового парку як на законодавчому рівні, так і на основі міжнародного досвіду. Автором проаналізовано різні підходи до поняття наукового парку, його основні ознаки та співвідношення з поширеними поняттями «дослідний парк» та «технологічний парк».

Ключові слова: інтелектуальна власність, науковий парк, дослідний парк, технологічний парк, інкубатор, вищий навчальний заклад, науковий центр.

Статья посвящена исследованию правовой природы научного парка как на законодательном уровне, так и на основе международного опыта. Автором проанализированы разные подходы к понятию научного парка, его основные признаки и соотношение с распространенными понятиями «исследовательский парк» и «технологический парк».

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, научный парк, исследовательский парк, технологический парк, инкубатор, высшее учебное заведение, научный центр.

The article investigates the legal nature of a science park at the legislative level and through international experience. The author analyzes various approaches to the concept of science park, its main characteristics and relationship with the often prevalent concepts of “research park” and “technology park”.

Key words: intellectual property, science park, Research Park, Technology Park, incubator, higher education institution, research center.

Вступ. В сучасних правовідносинах інтелектуальної власності наукові парки визначають спроможність розвитку науково-інноваційного потенціалу держави. Світовий досвід свідчить, що коефіцієнт корисної діяльності наукових парків є досить високим, а завдяки розробкам і реалізаціям проектів, над якими вони працюють, створюються нові об'єкти інтелектуальної власності. Дослідженням сучасної діяльності та розвитку наукових парків займалися такі науковці, як О. Алімова, О. Амосова, Г. Агаманчук, С. Біла, А. Білик, В. Беседіна, М. Борисенко, В. Воронова, В. Воротіна, М. Гаман, А. Дегтяр, В. Золотарьова, В. Корженко, І. Лукінова, В. Мартиненко, А. Мерзляк, О. Мордвінова, М. Павловський, Ю. Ульянченко, М. Чумаченко та багато інших учених. Наукові парки відіграють важливу роль в інноваційному потенціалі нашої держави, враховуючи обраний нами європейський шлях розвитку.

Постановка завдання. Незважаючи на величезну роботу, виконану університетами та промисловими установами на базі партнерства, існує лише декілька досліджень генезису відносин вищих навчальних закладів та наукових парків і факторів успіху, які необхідні для їх підтримання, а також встановлення нових партнерських відносин. Таким чином, після за-

гального огляду літератури можна стверджувати, що ґрунтовних досліджень цього напрямку не існує.

Метою статті є аналіз різних підходів до визначення поняття наукового парку як суб'єкту правовідносин інтелектуальної власності та його правової природи.

Результати дослідження. Закон України «Про наукові парки» у ст. 1 на легітимному рівні визначив дефініцію «науковий парк» як юридичну особу, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку [1, с. 758].

Відповідно до закріпленого в Законі визначення наукові парки є самостійним суб'єктом права – юридичною особою, яка характеризується такими ознаками, як створення і реєстрація у встановленому законом порядку; можливість мати цивільну правоздатність та цивільну дієздатність; право бути позивачем і відповідачем в суді; наявність організаційної єдності; можливість нести самостійну майнову відповідальність; здатність виступати від свого імені в цивільному обороті. Визначення наукового парку як юридичної особи, що створюється шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу реалізації інноваційних проектів, дозволяє стверджувати про наявність у засновників наукового парку права участі в ньому. А це означає, що для них характерними є ознаки, притаманні для товариств [2, с. 91].

Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) прямо не передбачає такого виду юридичних осіб, як наукові парки, через що доцільно погодитися з тими науковцями, які наголошують на тому, що оскільки в ЦК не встановлюється вичерпного переліку юридичних осіб, то вони можуть створюватися на підставі та у формах, передбачених окремими законами. До створення та діяльності таких юридичних осіб мають субсидіарно застосовуватися положення ЦК України щодо інституту юридичних осіб.

Співпраця між університетами та промисловістю вийшла на новий рівень, зважаючи на роль промисловості, технологій та стратегічних партнерських установ у сфері вищої освіти. Міжнародна асоціація наукових парків, організована в 1984 році, відзначає еквівалентність таких понять, як «технологічний парк», «технополіс», «технологічний ареал», «дослідницький парк», «науковий парк», та дає таке визначення цьому типу юридичних осіб: науковий парк – це організація, що перебуває у віданні спеціалізованих фахівців, чия головна мета полягає у збільшенні багатства своєї спільноти, поширюючи культуру інновацій та конкурентоспроможності своїх підприємств і наукомістких установ [3]. Щоб досягнути цієї мети, науковий парк управляє потоком знань і технологій серед університетів, установ, що займаються дослідженням та розробками, компаній та ринків; це полегшує створення і зростання інноваційних компаній, заснованих через інкубатори і спін-офф відгалуження (філіали), та надає інші послуги разом з високою якістю розміщення і устаткування. Таке широке визначення наукових парків має на меті охопити всі наявні в світі моделі.

Отже, науковий парк – спеціально об'єднаний територіальний комплекс, в який залучаються високотехнологічні підприємства та організації, зацікавлені в економічній та юридичній інтеграції з метою розробки, комерціалізації і введення інновацій.

В науковому парку створюється інфраструктура між дослідниками, університетами і корпораціями, які сприяють становленню нових інноваційних компаній. Вони покликані сприяти економічному розвитку та підвищенню конкурентоздатності регіонів та міст. Їх основними задачами Міжнародна асоціація наукових парків визначає:

- створення нових можливостей для бізнесу і підвищення цінності зрілих компаній;
- сприяння підприємництву і створення нових інноваційних компаній в рамках бізнес-інкубаторів;
- створення наукомістких робочих місць;
- будівництво відповідних робочих місць для нових працівників інтелектуальної праці;
- посилення взаємодії між університетами та компаніями.

Стаття 1 Закону України «Про наукові парки» від 25 червня 2009 року № 1563-VI метою створення наукових парків зазначає організацію, координацію та контроль процесу розроблення та виконання проектів наукового парку. Конкретизація мети їх створення визначена в ст. 3 цього ж Закону, відповідно до якої вони створюються для розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі та/або науковій установі, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках. Таке формулювання мети діяльності наукових парків свідчить насамперед про їх соціальну спрямованість, а отже – про невідчужувальну правову природу.

Дивно, що досі немає загальноприйнятого визначення наукового парку, враховуючі їх тривалу історію існування в Японії, Сполучених Штатах, а також в інших західних країнах. Одне з визначень було запропоноване Асоціацією університетів, пов'язаних з науково-дослідницькими парками. Вони включають в поняття як дослідницького, так і наукового парку три компоненти:

- розвиток нерухомості;
- організаційну програму заходів з передачі технологій;
- партнерство між науковими установами, урядом і приватним сектором [4, с. 1323].

Термін «науковий парк» перетворився на загальне поняття, яке відноситься до парків з деякими або всіма вищевказаними характеристиками. Отже, в поняття наукового парку входять і дослідні парки, які цілеспрямовано займаються фундаментальними і прикладними дослідженнями, і технопарки або інноваційні парки, які часто володіють стартап-компаніями та «інкубаторами» – об'єктами, призначеними для стимулювання підприємництва і допомоги початківцям, які, як правило, пов'язані з технологією та дають їм змогу рости за рахунок використання спільних ресурсів, досвіду управління та інтелектуального капіталу. Також в поняття наукових парків Асоціація університетів, пов'язаних з науково-дослідницькими парками, відносить комерційні або промислові парки, які, як правило, займаються не дослідженнями та розробками, а збільшенням вартості продукції наукових парків за допомогою її збірки, комплектування та пакування.

Наукові парки є об'єднаною навколо наукового центру (дослідницького університету) науково-виробничу, учбову і соціально-культурну зону забезпечення безперервного інноваційного циклу.

Сімейство наукових і науково-технологічних парків має ядро у вигляді наукового центру і початково орієнтованих на розвиток науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Вони забезпечують розвиток новітніх технологічних укладів і перехід до постіндустріального розвитку. Наукові парки створюються на базі університетів дослідницького типу. Суть концепції наукового парку полягає в створенні особливої інфраструктури, яка забезпечує зв'язок дослідницького центру і бізнесу. В парках реалізовується трансфер технологій, тобто передача нових технологій, проекти яких виникли в наукових центрах, у виробництво, іншими словами, доведення задумки до стадії випуску продукції. Наукові парки існують в полі «тяжіння» університетів, і їх структура складається з двох основних блоків: малі інноваційні підприємства і різноманітні їх обслуговуючі та підтримуючі підрозділи.

Структура кожного конкретного наукового парку визначається його спеціалізацією, яка окреслює коло його діяльності. Ядром парку є інноваційний бізнес-інкубатор, в якому, наприклад, вчені після дослідної експертизи своєї розробки отримують для її реалізації можливість пільгової оренди приміщень та обладнання, проведення ділових консультацій, фінансової та організаційної підтримки. В парку починають діяти юридично і економічно самостійні фірми. Засновники парку зацікавлені, щоб в інкубатор ввійшли фірми, які б освоювали нові розроблені ними технології.

Основну фінансову підтримку в період становлення науково-дослідницький парк отримує не із федерального центру, а за рахунок регіональних і місцевих органів влади, оскільки парк при університеті, насамперед, покликаний вирішувати регіональні задачі.

Як відомо, рівень розвитку наукових дослідів є одним із головних показників рейтингу сучасного університету. Тому збалансованість фундаментальних і прикладних дослідів та комерціалізація їх результатів визначають стрижень програми розвитку в університеті наукового комплексу, головними задачами якого є:

- реалізація принципу «навчання через дослідження» як основи повноцінної університетської освіти;
- збереження орієнтації на розвиток фундаментальних дослідів і підтримку наукових шкіл;
- активна участь у вирішенні регіональних проблем;
- робота з постійного залучення талановитої молоді в університетську науку.

При правильній організації та вдалому місці розташування парки можуть стати регіональними полюсами росту, забезпечити розвиток всього регіону.

Наукові парки є науково-виробничим територіальним комплексом, який включає дослідницький центр і прилеглу до нього компакту виробничу зону, в якій на умовах оренди розміщуються малі наукомісткі фірми. В більш широкому змісті слова науковий парк – це центр з розробки та виробництва наукомісткої продукції.

Структурними компонентами наукового парку є:

- територія і приміщення;
- науково-дослідницький центр з його кадровим та ідейним потенціалом;
- промислові фірми, які перетворюють потенціал дослідницького центру в ринкову продукцію;
- адміністративно-управлінська структура, яка забезпечує функціонування всього комплексу як єдиного цілого;
- установи інфраструктури виробничої та побутової підтримки [5, с. 243].

Основну частину фінансування наукові парки отримують від держави: у Великобританії – 62%, в Німеччині – 78%, у Франції – 74%, в Нідерландах – 70%, в Бельгії – майже 100%. Державна допомога виступає в різноманітних формах. В Японії, наприклад, цілий ряд державних фондів, банків і корпорацій надають фірмам, які розробляють наукомістку продукцію, кредити на довготривалий термін і під пільгові проценти.

Наукові парки включають в себе власне наукові парки, регіони науки, технополіси, інкубатори бізнесу. Всі ці структури, головним чином, відрізняються розміром.

Регіон науки – це великомасштабний науково-виробничий комплекс з розвинутою інфраструктурою сфери обслуговування, що охоплює значну територію, кордони якої приблизно співпадають з адміністративними кордонами підрозділу типу району чи округу. В його економіці значну роль відіграє інноваційна діяльність, яка підтримується технопарковими структурами. Регіон науки може включати технополіси, технопарки та інкубатори, а також широку інфраструктуру наукової та виробничої діяльності.

Технополіс є цілісною науково-виробничою структурою, що створена на базі окремого міста, в економіці якого значну роль відіграють технопарки та інкубатори.

Інкубатор – це приміщення, в якому на обмежений термін розміщуються новостворені інноваційні фірми-клієнти.

В сучасній ринковій економіці наука, науково-технічний потенціал суспільства стають основними чинниками економічного розвитку, часто навіть більш важливим, ніж такі фактори, як розмір території, природні багатства і чисельність народонаселення. Гостра конкурентна боротьба на світових ринках показує, що переможцями виявляються країни та корпорації, які не просто володіють потужним науково-технічним потенціалом, а ще й вміють найбільш ефективно його використовувати, тобто трансформувати нові наукові ідеї відкриття в комерційну продукцію.

Висновки. Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити спробу дати таке визначення терміна «науковий парк», що враховує зазначені ключові напрями його діяльності: науковий парк – це неформальна організаційно-економічна структура, що об'єднує вищі навчальні заклади та організації, що здійснюють науково-дослідну, дослідно-конструкторську

і виробничу діяльність, з метою прискорення просування зроблених ними товарів та послуг з інноваційного циклу від створення до комерціалізації.

Наша держава має вагомий інтелектуальний потенціал, тому основною метою закладення наукових парків в Україні як виокремлених комплексів є розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності, а також ефективне та раціональне використання наявного наукового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Про наукові парки : Закон України від 25 червня 2009 року № 1563-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 51. – 757 с.
2. Зеліско А. Правовий статус наукових парків як юридичних осіб приватного права / А. Зеліско // Підприємництво, Господарство і Право. – 2010. – № 7. – С. 89–93.
3. The IASP at a glance – Facts and Figures. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iasp.ws/publico/index.jsp?enl=1>.
4. Link A. U.S. science parks: the diffusion of an innovation and its effects on the academic missions of universities / A. Link // International Journal of Industrial Organization. – 2003. – № 9. – P. 1323–1356.
5. Хименко О.А. Университет исследовательского и предпринимательского типа: европейский опыт для Молдовы, России и Украины / О.А. Хименко. – К. : ООО «Т.А.Т. ГРУП», 2011. – 346 с.

РИБКА І. Є.,

здобувач кафедри цивільного права і процесу
(Національна академія внутрішніх справ)

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОЮ**

У роботі досліджено зарубіжний досвід цивільно-правового регулювання визнання фізичної особи неплатоспроможною. Надані пропозиції щодо класифікації основних підходів до правового регулювання процедури визнання фізичної особи неплатоспроможною у зарубіжних країнах. Визначені перспективні напрями подальших розвідок із досліджуваних питань.

Ключові слова: неплатоспроможність, фізична особа, банкрутство, боржник, кредитор.

В работе исследован зарубежный опыт гражданско-правового регулирования признания физического лица неплатежеспособным. Представлены предложения по классификации основных подходов к правовому регулированию процедуры признания физического лица неплатежеспособным в зарубежных странах. Определены перспективные направления дальнейших исследований по рассмотренным вопросам.

Ключевые слова: неплатежеспособность, физическое лицо, банкротство, должник, кредитор.

In the paper studies foreign experience of legal regulation of civil recognition of an individual bankrupt. Ideas for classification of main approaches to legal regulation of procedure of recognition of an individual bankrupt in foreign countries. Identified promising areas for further research on issues discussed.

Key words: insolvency, individual, bankruptcy, debtors, creditors.

